

УДК 327(73:569.4)"1958/1963"

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-2-107-114>**Кшановський Владислав Станіславович,**

командир навчального взводу-офіцер-вихователь

Київського військового ліцею імені І. Богуна,

м. Київ, Україна.

vladislavksanovskij@gmail.com<https://orcid.org/0009-0003-5521-6570>**Зиза Микола Миколайович,**

підполковник, доцент кафедри військового лідерства

Військової академії,

м. Одеса, Україна.

zyza.nikolay@meta.ua<https://orcid.org/0009-0001-9229-3116>

РЕЖИМ АБДЕЛЬ КЕРИМА КАСЕМА (1958–1963) У ІРАКУ ТА АМЕРИКАНСЬКА ПОЛІТИКА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Важливість теми дослідження зумовлена зростаючим значенням курдського фактора в геополітиці Близького Сходу, а також потребою глибшого розуміння ролі Сполучених Штатів у формуванні етнополітичної ситуації в Іраку в середині ХХ століття. У період правління у Іраку генерала Абдель Керіма Касема (1958–1963) проблема курдської автономії вперше постала у фокусі американської зовнішньої політики, що відобразило складні міжнародні відносини в умовах холодної війни. Дослідження цих подій дозволяє краще зрозуміти логіку дій США в близькосхідному регіоні, вплив ідеологічних та енергетичних чинників на прийняття політичних рішень, а також пролити світло на витоки сучасної американської політики щодо курдського населення. Отже тема дослідження є актуальною.

Попри те, що ті чи інші питання обраної для вивчення теми плідно розглянуті цілою плеядою зарубіжних істориків (W. Waideh, D. Little, D. McDowall, M. Mufti, A. H. Rubin, M. Shareef), проте окремі її аспекти, на наш погляд, висвітлені недостатньо. Зокрема, потребує більш прискіпливої уваги висвітлення процесу оформлення курдської політики США наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ століття. Відповідно, метою цієї статті є дослідження формування курдського курсу Вашингтону у період правління у Іраку генерала Абделя Керіма Касема (1958–1963), визначити його головні напрямки та завдання, а також геополітичні результати втілення.

Довгий час курдське питання не було пріоритетом у політиці США. Проте з 1958 року вплив Сполучених Штатів став визначальним у подальшому розвитку курдської проблеми.

У межах трансформації міжнародних відносин другої половини ХХ століття Близький Схід набув особливої ваги у зовнішньополітичних стратегіях провідних держав. Його значущість визначалася поєднанням вигідного географічного розташування, ресурсного потенціалу та транзитних можливостей. У контексті американської зовнішньої політики регіон розглядався як зона довгострокових стратегічних інтересів. Слід констатувати, що серед факторів нестабільності особливе місце посідало курдське питання.

Воно сформувалося внаслідок поділу Курдистану між Туреччиною, Іраком, Іраном і Сирією та стосувалося перспектив політичної консолідації курдського простору. Можна стверджувати, що ставлення США до цієї проблеми визначалося динамікою їхніх відносин із державами

регіону. Актуалізація курдського чинника у зовнішній політиці Сполучених Штатів була пов'язана з подіями в Іраку після повалення монархії 1958 року та загостренням відносин між новим режимом і Вашингтоном.

У межах пошуку альтернативних механізмів впливу на Багдад курдський фактор набув інструментального значення. Іракський Курдистан почав розглядатися не лише як внутрішньо-іракська проблема, а як складова ширшої близькосхідної стратегії США. Слід констатувати, що з цього моменту курдська проблема інтегрувалася у систему регіональної геополітики та перестала бути суто локальним конфліктом.

До 1958 року Ірак функціонував як конституційна монархія під владою прозахідної Хашімітської династії. Політичний режим було повалено внаслідок військового перевороту 14 липня 1958 р., здійсненого угрупованням лівоорієнтованих офіцерів на чолі з Абдель Керімом Касеєм та Абдулом Саламом Арефом. Захоплення влади супроводжувалося фізичним усуненням представників королівської родини та проголошенням республіканської форми правління.

Нове керівництво країни здійснило радикальний перегляд зовнішньополітичного курсу. Було денонсовано ірако-йорданські домовленості, припинено участь у Багдадському пакті та розпочато зближення із Радянським Союзом. Такі кроки істотно послабили позиції США в регіоні. У контексті формування дружніх відносин між Багдадом і Москвою Вашингтон був змушений шукати альтернативні механізми впливу на іракську політику. Можна стверджувати, що за цих умов курдський фактор набув для США потенційної стратегічної ваги як елемент регіональної політики (Little, 2010, p. 65).

Водночас керівництво нової іракської влади усвідомлювало значення курдського чинника для внутрішньополітичної стабільності держави. Саме тому в другій статті Тимчасової конституції було закріплено принцип рівноправності арабського і курдського населення, а також проголошено гарантії дотримання національних прав курдів (Mufti, 2006, p. 94). Такий підхід свідчив про прагнення легітимізувати новий політичний режим через інтеграцію етнічних груп у спільний державний простір.

Слід констатувати, що переворот 14 липня 1958 року відбувся в умовах посилення ідеології панарабізму на Близькому Сході. У контексті цього процесу було створено Об'єднану Арабську Республіку під проводом президента Єгипту Гамалі Абдель Насера. Хоча Насер не відігравав безпосередньої ролі в організації іракських подій, західні держави та регіональні опоненти єгипетського лідера інтерпретували Липневу революцію як прояв прагнення Каїра до розширення власного впливу в регіоні (Mufti, 2006, p. 95).

У контексті трансформації політичного режиму в Іраку події липня 1958 року, ініційовані угрупованням «вільних офіцерів», стали несподіваними для американської адміністрації. Слід констатувати, що у Вашингтоні вони були сприйняті як потенційний виклик стабільності прозахідних урядів у регіоні. Керівник Центрального розвідувального управління Аллен Даллес наголошував на ризику поширення революційних процесів на інші держави Близького Сходу. Водночас державний секретар США Джон Фостер Даллес на початковому етапі виходив з припущення, що реальні важелі впливу в новому іракському керівництві перебували поза межами Багдада та були пов'язані з президентом Єгипту Гамалем Абдель Насером, який, за його оцінками, спирався на підтримку Радянського Союзу (Shareef, 2014, p. 173).

У межах реалізації власних стратегічних інтересів на Близькому Сході Сполучені Штати розробляли й упроваджували комплекс регіональних політичних підходів. У січні 1957 року було проголошено доктрину Ейзенхауера, яка декларувала необхідність захисту суверенітету арабських держав від зростаючого впливу регіонального лідера Гамалі Абдель Насера, чий авторитет істотно зріс після подій Суецької кризи. Основними завданнями цієї доктрини визначалися підтримка консервативних політичних режимів, обмеження радянської присутності в регіоні та стримування панарабського руху в межах регіонального рівня.

Після повалення прозахідного уряду в Іраку 14 липня 1958 року та посилення залежності режиму Абдель Керіма Касема від Іракської комуністичної партії у протистоянні з внутрішньою опозицією, ризик розширення радянського впливу набув системного характеру. Події в Іраку змусили адміністрацію Д. Ейзенхауера переглянути попередні підходи та адаптувати свою близькосхідну політику до умов посилення панарабського націоналізму.

Відповіддю на нову ситуацію стало ухвалення 4 листопада 1958 року Радою національної безпеки США аналітичного документа № 5820/1, підготовленого міжвідомчою комісією з питань Близького Сходу. У преамбулі цього документа фактично визнавався провал зусиль західних держав щодо підтримки консервативних арабських режимів як противаги політичному впливу Насера. У зв'язку з цим першочерговим завданням американської дипломатії на Близькому і Середньому Сході було визначено недопущення домінування Радянського Союзу та збереження доступу до близькосхідних енергетичних ресурсів в інтересах західноєвропейських держав.

Слід констатувати, що в межах нової концепції сили арабського націоналізму більше не розглядалися виключно як дестабілізаційний чинник. Навпаки, допускалася можливість їх використання у реалізації стратегічних цілей США. Це пояснювалося як високою чутливістю арабських суспільств до будь-яких форм зовнішнього втручання, так і прагненням регіональних держав до збереження стабільних доходів від експорту нафти.

Директива РНБ США № 5820/1 заклала основи довгострокової американської політики на Близькому і Середньому Сході, надаючи пріоритет розвитку відносин між Вашингтоном і Каїром. У документі наголошувалося на необхідності взаємодії з Гамалем Абдель Насером як із главою держави, а не як із лідером усього арабського світу, а також на доцільності обмеження контактів Об'єднаної Арабської Республіки з радянським блоком через механізми співпраці. Слід констатувати, що директива 5820/1 відобразила спробу поєднати різні підходи, сформовані в США після Липневої революції в Іраку, та виробити компромісну модель поведінки в регіоні.

Після Липневої революції 1958 року як Демократична партія Курдистану (ДПК), так і Іракська комуністична партія (ІКП) виступили проти об'єднання з Об'єднаною Арабською Республікою, що викликало різку критику з боку арабських націоналістів. Ідейні розбіжності, насамперед у національному питанні, сприяли зближенню ДПК з комуністами, зокрема після проголошення марксизму-ленізму ідеологічною основою партії. На початковому етапі правління Абдель Керіма Касема здійснювалася політика обмеження впливу традиційної курдської знаті, що супроводжувалося поверненням Мулли Мустафи Барзані до Іраку та його залученням до підтримки режиму.

Під час придушення заколоту в Мосулі у березні 1959 року уряд спирався на курдські формування та загони ІКП, що сприяло подальшому зближенню цих сил. Водночас посилення впливу комуністів викликало занепокоєння Касема, особливо після міжетнічних заворушень у Кіркуку влітку 1959 року. Скориставшись ситуацією, він обмежив роль ІКП, заручившись підтримкою Барзані. Однак уже протягом 1960 року відносини між Багдадом і курдським керівництвом різко погіршилися. Посилення критики режиму з боку ДПК та вимоги автономії, а також самостійні військові дії Барзані призвели до ескалації конфлікту, який восени 1961 року переріс у збройне протистояння між центральною владою та курдським рухом (Rubin, 2007, p. 354–355).

У вересні 1961 року Демократична партія Курдистану формально підтримала повстання, попри наявні ідеологічні суперечності з Муллою Мустафою Барзані. Він критикував аграрну реформу, схвалювану ДПК, та виступав проти міжетнічної конфронтації, яку заохочував режим Касема. У пошуках зовнішньої підтримки Барзані намагався налагодити контакти з Радянським Союзом, а згодом безрезультатно звертався до Великої Британії та США, що різко контрастувало з позицією ДПК, яка трактувала західні держави як імперіалістичні сили. Водночас голов-

ною причиною невдоволення партії залишалася відсутність курдської автономії, що зумовило брак єдності серед курдської політичної еліти на початковому етапі виступу.

Воєнні дії проти повстанців не принесли уряду Касема швидких результатів: армія уникала масштабних зіткнень, конфлікт набував затяжного характеру, а позиції влади слабшали. За таких умов ДПК ініціювала переговори з Іракською комуністичною партією щодо можливості перевороту, однак без успіху. Наприкінці 1962 року курдські лідери розпочали діалог з арабськими націоналістами та партією Баас, які погодилися розглянути питання автономії в обмін на підтримку. У результаті 8 лютого 1963 року режим Касема було усунуто внаслідок військового перевороту (Mufti, 2006, p. 312–313).

Питання про участь США у підтримці повстання Мулли Мустафи Барзані залишається дискусійним у науковій літературі. Хоча курдські загони були спроможні вести партизанську боротьбу, для досягнення політичних результатів їм бракувало ресурсів. У зв'язку з цим керівництво повстанців розгорнуло зовнішньополітичну кампанію, зорієнтовану на західні держави. У вересні 1961 року курдські представники зверталися до урядів США та країн Європи з ініціативою винести курдське питання на розгляд ООН, а також із проханням про матеріальну й військову допомогу та сприяння з боку Ірану (Mufti, 2006, p. 371–372).

Під час контактів з курдськими посланцями американські дипломати наполягали на необхідності усунення комуністичного впливу в ДПК. Водночас офіційна позиція Сполучених Штатів щодо повстання залишалася стриманою та формально незмінною, що підтверджується документами того періоду.

11 вересня 1962 року в Сполучених Штатах було оприлюднено офіційний меморандум щодо ситуації в Іраку, в якому наголошувалося, що курдське питання розглядається американською стороною як внутрішня справа іракської держави та має вирішуватися без участі зовнішніх акторів. У документі підкреслювалося, що уряд США не підтримує дій курдських формувань, спрямованих проти центральної влади в Багдаді, і розраховує на якнайшвидше досягнення мирного врегулювання конфлікту. Окремо зазначалося, що будь-які вимоги курдів щодо внесення змін до іракської конституції розцінюються як посягання на суверенітет держави.

У політичних колах Вашингтона виходили з припущення, що майбутнє курдського населення тісно пов'язане зі стабільністю та добробутом тих країн, у складі яких воно проживає. Унаслідок такої позиції курдським лідерам не вдалося здобути офіційної підтримки з боку Сполучених Штатів. Водночас Радянський Союз також утримувався від розриву відносин із режимом Абдель Керіма Касема та продовжував постачання озброєння іракському уряду. Підтримка, яку Москва надавала Демократичній партії Курдистану, обмежувалася окремими незначними фінансовими трансфертами. Слід констатувати, що відсутні переконливі докази надання Радянським Союзом суттєвої матеріальної допомоги ані Муллі Мустафі Барзані, ані керівництву ДПК.

Водночас у сучасній історіографії відсутня єдність щодо питання про можливу приховану підтримку курдського руху з боку Сполучених Штатів. Дуглас Літл висловлює припущення, що США могли бути залучені до курдського повстання в обмеженому форматі. Він не заперечує фактів контактів американських розвідувальних структур із курдськими представниками, на що, за його твердженням, звертав увагу й сам Касем. Проте дослідник наголошує, що навіть у разі розгляду у Вашингтоні сценарію усунення іракського режиму йшлося радше про використання інструментів «політичного впливу», а не про фізичну ліквідацію керівництва держави.

Разом із тим автор не подає жодних переконливих доказів, які б свідчили про безпосередню участь Центрального розвідувального управління у стимулюванні курдського повстання. Навпаки, він визнає відсутність прямих підтверджень причетності адміністрації Дж. Кеннеді до подій у Курдистані. Аргументація Літла ґрунтується переважно на фрагментарних поси-

ланнях на аналітичні матеріали ЦРУ за квітень 1962 року, у яких зазначалося, що діяльність Мулли Мустафи Барзані потенційно може створити серйозні труднощі для режиму Абдель Керіма Касема.

Подібної позиції дотримується й Малик Муфті, який обмежується припущенням про можливу опосередковану участь Сполучених Штатів у подіях 1961 року в Іракському Курдистані. Водночас дослідник визнає, що не володіє джерельною базою, яка дозволяла б підтвердити цю гіпотезу документально (Mufti, 2006, p. 326). Таким чином, його аргументація має характер імовірного висновку, а не встановленого факту.

Аналогічно Девід МакДауелл зауважує, що Мулла Мустафа Барзані звертався по допомогу до урядів США та Великої Британії. Проте й цей автор не наводить переконливих доказів того, що американська сторона брала безпосередню участь у підтримці курдського повстання. Висновки МакДауелла ґрунтуються радше на констатації дипломатичних контактів, ніж на встановленні реальних механізмів втручання з боку Вашингтона (McDowall, 2005, p. 141).

Оскільки жоден із зазначених дослідників не подає переконливих емпіричних доказів участі Сполучених Штатів у підтримці курдського повстанського руху, а офіційні документи уряду США інтерпретують причини курдського виступу як результат внутрішньополітичних суперечностей, до яких Вашингтон не був причетний, імовірність масштабної прихованої американської допомоги курдам видається вкрай низькою. У наявній джерельній базі відсутні свідчення, що дозволяли б говорити про системну або інституційно оформлену підтримку повстанців з боку США.

У цьому контексті показовим є урядовий меморандум щодо Іраку від травня 1962 року, в якому зазначалося, що навіть у разі повалення режиму Абдель Керіма Касема і відмови іракських курдів підтримати новий центральний уряд у Багдаді з подальшим висуненням вимог автономії, це не вплине на готовність Вашингтона визнати нову іракську адміністрацію. Така позиція свідчить про прагнення США дистанціюватися від курдського питання та розглядати його виключно крізь призму внутрішньодержавних процесів в Іраку, а не як об'єкт власного активного втручання.

Як засвідчує проведений аналіз, у період перебування при владі генерала Абдель Керіма Касема курдське питання не посідало провідного місця у зовнішньополітичних пріоритетах Сполучених Штатів. Одним із ключових стримувальних чинників у відносинах Вашингтона з іракськими курдами виступала потенційна загроза дестабілізації внутрішньополітичної та між-етнічної ситуації в Туреччині й Ірані, які належали до числа головних союзників США в регіоні. Поширення курдського повстанського руху за межі Іраку могло негативно позначитися на стабільності цих держав і, відповідно, на американських стратегічних позиціях на Близькому Сході.

Не менш істотною перешкодою для підтримки боротьби курдів за автономію залишалися тривалі політичні та ідеологічні зв'язки Демократичної партії Курдистану та її лідера Мулли Мустафи Барзані з міжнародним комуністичним рухом. Як зазначалося раніше, близькосхідна стратегія США ґрунтувалася на двох базових орієнтирах: по-перше, збереженні доступу до нафтових ресурсів регіону, по-друге, недопущенні розширення впливу комуністичних сил у країнах Близького Сходу (Waideh, 2006, p. 16). За таких умов підтримка прорадянськи орієнтованої ДПК суперечила б власним інтересам Вашингтона. Показовим у цьому контексті є факт, що в 1960 році Барзані безрезультатно намагався домогтися матеріальної допомоги від Радянського Союзу (McDowall, 2005, p. 137).

Отже, потенційне сприяння США діяльності ДПК та Барзані об'єктивно створювало б умови для посилення комуністичного впливу в Іраку та загалом у близькосхідному регіоні. Водночас уже в серпні 1959 року співпраця між Демократичною партією Курдистану та Іракською комуністичною партією була припинена через розбіжності у питанні про перспективи курдської автономії.

У програмних засадах Демократичної партії Курдистану ще у 1953 році було закріплено вимогу націоналізації нафтовидобувного сектору Іраку, який перебував під контролем західних енергетичних корпорацій. Реалізація цього положення безпосередньо вступала в суперечність із стратегічними інтересами Сполучених Штатів у регіоні, що були пов'язані із збереженням доступу до близькосхідних нафтових ресурсів та підтриманням позицій західного капіталу в енергетичній сфері.

Як зазначалося вище, у доповіді Ради національної безпеки США № 5820/1 містилася рекомендація продовжувати розвиток конструктивних відносин з урядом Абдель Керіма Касема з метою обмеження поширення радянського впливу в Іраку. У цьому контексті будь-яка підтримка Сполученими Штатами Демократичної партії Курдистану та Мулли Мустафи Барзані неминуче підривала б дипломатичні зусилля Вашингтона, спрямовані на поліпшення взаємин із багдадським керівництвом.

Водночас у політичних колах США зберігалось прагнення до формування в Іраку режиму, орієнтованого на Захід. Проте американська адміністрація усвідомлювала, що на той момент не існувало реальної політичної альтернативи Касему, здатної забезпечити стабільність і водночас відповідати стратегічним інтересам Сполучених Штатів.

Інший напрям рекомендацій, зафіксованих у матеріалах Ради національної безпеки США, стосувався стимулювання діяльності політичних угруповань в Іраку, орієнтованих на співпрацю із західними державами. У цьому контексті найбільш прийнятними для Вашингтона вважалися партія Баас та арабські націоналістичні сили, які характеризувалися виразною антикомуністичною позицією та декларували готовність усунути режим Абдель Керіма Касема.

Отже, події 14 липня 1958 року в Іраку започаткували нову фазу у взаєминах між Сполученими Штатами та курдським рухом. Радикальна трансформація політичного режиму в Багдаді стала джерелом серйозного занепокоєння для американської адміністрації та створила додаткові виклики для реалізації зовнішньополітичної стратегії США в регіоні. Передусім ці ризики були пов'язані з імовірністю розширення радянського впливу в державах Персидської затоки та на ширшому близькосхідному просторі.

У цих умовах у Вашингтоні актуалізувалося курдське питання, яке почало розглядатися як потенційний інструмент політичного тиску на нове керівництво Іраку в особі Абдель Керіма Касема та Абдула Салама Арефа. Американські інтереси та прагнення іракських курдів частково збігалися у питанні усунення чинного режиму. Сполучені Штати були зацікавлені у використанні курдського чинника як непрямого засобу впливу на внутрішньополітичну ситуацію в Іраку. Водночас сукупність стратегічних, регіональних і ідеологічних обмежень не дозволяла Вашингтону перейти до відкритої підтримки курдських вимог щодо автономії, що зумовило орієнтацію переважно на обмежені та приховані форми взаємодії.

Зацікавленість Сполучених Штатів у контактах з іракськими курдами була зумовлена тим, що у Вашингтоні не розглядали режим Абдель Керіма Касема як надійного та передбачуваного партнера. Безперечно, американська адміністрація прагнула бачити в Багдаді уряд, орієнтований на Захід. Проте за відсутності реальної політичної альтернативи чинному керівництву США були змушені дотримуватися обережної лінії поведінки та підтримувати робочі відносини з іракською владою з метою стримування поширення радянського впливу.

У такому контексті позиція Вашингтона щодо курдського питання, зокрема вимог автономії, залишалася стриманою і трактувалася як внутрішня справа Іраку. Водночас активна підтримка курдського руху також вважалася небажаною, оскільки могла завдати шкоди американо-іракським відносинам. Особливі побоювання викликала можливість того, що ескалація курдського повстання здатна спонукати режим Касема до ще тіснішого зближення з Радянським Союзом, що суперечило стратегічним інтересам США в регіоні.

У травні 1962 року в американських політичних колах усвідомлювали, що усунення Абдель Керіма Касема від влади з високою ймовірністю призвело б до формування уряду, орієтова-

ного на антизахідний курс. За таких умов адміністрація США виходила з необхідності підтримувати передусім робочі відносини з офіційним Багдадом, а не з курдськими політичними структурами. З огляду на те, що інтереси курдського руху та зовнішньополітичні пріоритети Вашингтона на цьому етапі не збігалися, відмова США від підтримки курдського повстання за правління Касема мала раціонально вмотивований характер.

Водночас встановлення політичних контактів між Сполученими Штатами та Іракським Курдистаном у 1958 році означало формування нового напрямку близькосхідної політики США. Упродовж наступних десятиліть курдський регіон дедалі більше інтегрувався в орбіту американських зовнішньополітичних інтересів. Значущість курдського чинника в сучасних геополітичних процесах спонукає Вашингтон і нині надавати підтримку курдським національно-визвольним рухам. Разом із тим сукупність регіональних і міжнародних обмежень не дозволяє США перейти до активного розв'язання проблеми курдської державності. Це, своєю чергою, дає підстави частині дослідників розглядати курдський рух насамперед як інструмент реалізації та захисту американських інтересів на Близькому Сході. Зазначений аспект потребує подальшого спеціального аналізу й буде предметом наступних наукових публікацій.

Список використаної літератури

1. Little D. The United States and the Kurds: A Cold War Story. *Journal of Cold War Studies*. Fall 2010. Vol. 12, No. 4. P. 63–98. DOI: https://doi.org/10.1162/JCWS_r_00048
2. McDowall D. A Modern History of the Kurds. London : I. B. Tauris & Co Ltd, 2005. 532 p.
3. Mufti M. The United States and Nasserist Pan-Arabism. *Middle East & the United States : A Historical & Political Reassessment*. 2006. 141 p.
4. Rubin A. H. Abd al-Karim Qasim and the Kurds of Iraq: Centralization, Resistance and Revolt, 1958–63. *Middle Eastern Studies*. May 2007. Vol. 43, No. 3. P. 353–382. DOI: <https://doi.org/10.1080/00263200701245944>
5. Shareef M. The United States, Iraq and the Kurds: Shock, Awe and the Aftermath. London : Routledge, 2014. 234 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315867014>
6. Waideh W. Kurdish National Movement. Its Origins and Development. Syracuse : Syracuse University Press, 2006. 360 p.

References

1. Little, D. (2010). The United States and the Kurds: A Cold War story. *Journal of Cold War Studies*, 12(4), 63–98. DOI: https://doi.org/10.1162/JCWS_r_00048
2. McDowall, D. (2005). *A modern history of the Kurds*. London: I. B. Tauris & Co Ltd.
3. Mufti, M. (2006). The United States and Nasserist Pan-Arabism. *Middle East & the United States: A Historical & Political Reassessment*.
4. Rubin, A. H. (2007). Abd al-Karim Qasim and the Kurds of Iraq: Centralization, resistance and revolt, 1958–63. *Middle Eastern Studies*, 43(3), 353–382. DOI: <https://doi.org/10.1080/00263200701245944>
5. Shareef, M. (2014). *The United States, Iraq and the Kurds: Shock, awe and the aftermath*. London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315867014>
6. Waideh, W. (2006). *Kurdish national movement: Its origins and development*. Syracuse: Syracuse University Press.

Кшановський В. С., Зиза М. М. Режим Абдель Керима Касема (1958–1963) у Іраку та американська політика на Близькому Сході

Стаття присвячена аналізу зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки щодо іракських курдів у період правління генерала Абдель Керіма Касема (1958–1963), коли Ірак переживав значні політичні трансформації. У дослідженні розглядаються причини і наслідки зміни

зовнішньополітичного курсу США після іракської революції 1958 року, а також значення курдського національного руху в контексті Холодної війни. Особливу увагу приділено ролі Демократичної партії Курдистану (ДПК), діяльності Мустафи Барзані, а також взаємодії курдських сил з радянським блоком та західними державами. На основі аналізу урядових меморандумів, директив Ради національної безпеки США, а також сучасної історичної літератури показано, що політика США була обмеженою й обережною. Незважаючи на зацікавленість у послабленні режиму Касема, Вашингтон остерігався відкритої підтримки курдських повстанців через їхні зв'язки з комуністами та ризики погіршення відносин з союзниками в регіоні – Туреччиною та Іраном. Водночас курдська проблема поступово ставала інструментом геополітичного тиску США. У статті стверджується, що американська адміністрація прагнула зберегти вплив на Близькому Сході шляхом стримування радянської експансії та захисту доступу до енергоресурсів. Дослідження дає змогу краще зрозуміти складну конфігурацію міжнародних відносин, взаємодію національних рухів з глобальними геополітичними процесами, а також логіку прийняття зовнішньополітичних рішень у Вашингтоні в умовах ідеологічного протистояння.

Ключові слова: США, Ірак, курди, Абдель Керім Касем, Близький Схід, зовнішня політика, Холодна війна, Демократична партія Курдистану, Мустафа Барзані, радянський вплив, панарабізм, геополітика, автономія, курдське питання.

Kshanovskyi V. S., Zyza M. M. The regime of Abdel Karim Qassem (1958–1963) in Iraq and American policy in the Middle East

This article examines U.S. foreign policy toward the Iraqi Kurds during the rule of General Abd al-Karim Qasim (1958–1963), a period marked by major political upheaval in Iraq and throughout the Middle East. The research explores how the 1958 revolution and the emergence of the Iraqi Republic shifted U.S. strategic interests in the region, especially in the context of Cold War rivalries. Particular attention is given to the role of the Kurdish question within Washington's geopolitical calculations and to the Kurdish Democratic Party (KDP) led by Mullah Mustafa Barzani. The article analyzes how the U.S. viewed the Kurdish issue as a potential tool for political leverage against Qasim's regime, while at the same time maintaining an official stance of non-intervention. Drawing on National Security Council directives, declassified government memoranda, and academic literature, the study demonstrates that U.S. policy was shaped primarily by two objectives: preventing the spread of Soviet influence and ensuring access to Middle Eastern oil. The links between Kurdish leaders and communist elements – especially the Iraqi Communist Party – posed a dilemma for Washington, which was unwilling to provide direct support to a movement with pro-Soviet sympathies. Meanwhile, Kurdish representatives sought support from both the West and the Soviet Union, often without success. The article reveals the complexities of U.S. decision-making and the cautious approach it adopted toward the Kurds, as open support risked damaging relations with regional allies such as Turkey and Iran. The research contributes to a deeper understanding of how ethnic and ideological factors intersected with great power politics and shaped American strategy in Iraq. It highlights the long-term implications of this period for U.S.–Kurdish relations and for broader Middle Eastern geopolitics.

Key words: USA, Iraq, Kurds, Abd al-Karim Qasim, Middle East, foreign policy, Cold War, Kurdistan Democratic Party, Mustafa Barzani, Soviet influence, Pan-Arabism, geopolitics, autonomy, Kurdish question.

